

Очень часто дети с ограниченными возможностями воспитываются в неполных семьях, что способствует развитию дефицита общения. Такие дети подвержены развитию многочисленных психологических комплексов.

В Кишиневской еврейской библиотеке им. И. Мангера накоплен уникальный опыт работы с детьми младшего и среднего возраста, который включает традиционные и нетрадиционные формы работы. Используя этот опыт, мы, сотрудники отдела детской литературы создали программу "Дети с ограниченными возможностями, книга, библиотека", которая включает в себя эстетические и общеобразовательные направления, связанные с книгой. С этим проектом мы обратились в Центр активной реабилитации сектора Ботаника, Ассоциацию "Мотивация" и предложили им свою помощь в работе с детьми.

Этот центр работает с детьми с диагнозом детский церебральный паралич и другие нарушения опорно-двигательного аппарата. Многие из этих детей отстают в развитии, т.к. мало общаются, плохо адаптируются в среде, мало читают и не умеют пересказывать тексты.

Вот уже более чем полгода, при активной поддержке руководства библиотеки в лице А. Я. Бацмановой, один раз в неделю мы работаем с

этими детьми в качестве волонтеров. Наталья Потемкина и Марина Демьяник проводят с детьми занятия по принципу обучения: играя - познавая. Поэтому все мероприятия организованы так, чтобы присутствующие были не только зрителями, и их активными участниками. Вместе с библиотекарем дети принимают участие в развитии сказки или другого литературного произведения, сами определяют поворот судьбы героев и их поступки.

Работая с детьми с ограниченными возможностями, надо учесть, что у них затруднена речь и зачастую они плохо читают. Поэтому повторение стихотворений и литературных текстов проводится на каждом занятии. В дальнейшем, мы планируем проведение Детских праздников книги.

Нам часто задают одни и те же вопросы: "Что у вас мало работы? Зачем вам это надо?". Но, пообщавшись с детьми-инвалидами мы поняли, что мы не можем бросить их, потому что они ждут нас. Они не имеют возможности жить как все. Но это не значит, что им нечего сказать. Для этого у них есть особые возможности: понимать, чувствовать, радоваться, творить и работать.

Зачем нужны люди с ограниченными возможностями? Может быть затем, чтобы помочь нам жить по-человечески?

BIBLIOTECARI CELEBRI

Alexandru Kidel sau o viață de cărturar

Ion SPAC

L-am cunoscut mai întâi după semnătura Al. Kidel, mereu prezentă în presa periodică de la Chișinău în a doua jumătate a anilor '50. În 1960 am avut o primă ocazie de a sta de vorbă cu dînsul. Îmi căutam de lucru. După ce m-a privit îndelung, de parcă încerca să-mi controleze bătăile inimii, zise: "Văd că ești o fire de o rară sirguintă. Răbdarea este cea mai necesară calitate pentru un bibliograf. Te-aș lua la serviciu, însă, cu regret, acum nu am locuri vacante". Abia din 1967 am început a lucra în același colectiv.

Modest, poate chiar sfios din fire, Al. Kidel nu obișnuia să vorbească pe la adunări și nici să țină discursuri de altă natură. Scria și publica mult. La serviciu era apreciat... Deseori i se acordau premii, diplome și alte distincții pentru merite deosebite. În cîteva rînduri (1971, 1974) a fost propus pentru titlul onorific de Lucrător emerit al culturii. Într-un cuvînt, era o personalitate... neobservată, care la un moment dat, deja cînd nu mai era în viață, a atras atenția multor. După ce pregătisem doi indici biobibliografici

(individuali): "Simion S. Cibotaru" și "Vasile Coroban", mi-a venit ideea să mai întocmesc o lucrare asemănătoare, consacrată unui cetățean mai ordinar, unui simplu muritor, unui coleg de breaslă, dare care avea cu ce se prezenta în fața lumii. Mă gîndeam la Al. Kidel.

S-a născut la 28 octombrie (stil nou, 9 noiembrie) 1904 în orașul Chișinău, într-o familie de evrei, funcționari în industria tutunului. Studiile medii le-a făcut la Liceul nr. 2 de băieți "M. Eminescu" din orașul natal. Era o școală cu frumoase tradiții culturale.

După anul de răstribite 1918 Liceul nr. 2. de băieți din Chișinău, la fel ca și celelalte școli secundare din Basarabia, trece printr-o nouă etapă de modificări și în special de naționalizare a învățămîntului, provincia aflîndu-se deja în componența Regatului Român.

Începînd cu 26 ianuarie 1918 în liceu a început în premieră predarea limbii române ca obiect. Cea dintîi carte ce s-a cumpărat atunci pentru biblioteca liceului a fost "Istoria Românilor", în 12 volume, de profesorul Xenopol. Concomitent, la catedra de limba română a fost numit P. Haneș, care a predat pînă la finele anului școlar. La liceu funcționau diferite secții și cercuri cultural-științifice, în cadrul cărora se organizau șezători școlare cu caracter național-cultural.

În luna martie 1925 "Liceul nr.2 de băieți" a adoptat numele marelui poet național Mihail Eminescu. Cu acest prilej profesorul titular de limba română și filosofie Romulus Cioflec a ținut o conferință despre viața și opera lui M. Eminescu. În același an, în luna iulie, liceul se instalează în propria sa clădire.

Astfel, A. Kidel și-a făcut studiile liceale în împrejurări de o largă înviore a românismului. Liceul avea un corp didactic onorabil, printre care erau și profesorii:

Oatul Alexandru - director, profesor de istorie; Zlatov Gavriil - profesor titular definitiv de religie; Ilica Mihai - profesor titular de română și germană; Cioflec Romulus - profesor titular de

română și filosofie; Agura Vasile - profesor titular definitiv de latină; Virscaia Natalia - profesor titular definitiv de franceză; Apostol Elena - profesor titular definitiv de germană; Ciachir Teodor - profesor titular definitiv de istorie și geografie ș.a.

Al. Kidel se afla mereu printre primii la învățătură. În clasa VIII, de absolvire a anului de învățămînt 1924/25, erau înscrși 50 elevi. În lista pentru examenele de bacalaureat din sesiunea iunie 1925 au fost înscrși 23 de tineri. Au susținut doar 7: Bosman M., Kidel Al., Coire I., Gamburd M., Săvulescu N., Țucherman Lev, Zubovski S.

La sesiunea din septembrie 1925 au mai susținut 3: 1. *Dunaevski E.*, 2. *Goldstein M.*, 3. *Muraciov A.*

Pe tot parcursul anilor de învățătură la liceu, Al. Kidel a demonstrat aptitudini excepționale la studierea obiectelor umaniste; istorie, economie, filozofie și îndeosebi la însușirea limbilor. În acea etapă cunoștea deja la perfecție limbile rusă și română, conversa în franceză și germană. Deci, nu încapă îndoială că anii de liceu au contribuit în cea mai mare măsură la alegerea obiectului de studiu pentru mai departe, cît și la cristalizarea concepțiilor sale. În 1925, imediat după absolvirea cu excelență a liceului, Al. Kidel se înscrie la Facultatea de Drept a Universității "Cuza-Vodă" din Iași. Familia formată din patru frați și o soră nu permitea părinților să-l întrețină pe Alexandru, mezinul, în anii de studii. Și el, fiind nevoit să-și câștige singur existența, practică orele de predare în particular. În scurta sa autobiografie ce se păstrează în dosarul personal (Arhiva Științifică Centrală a A.Ș.M.), Al. Kidel nu enumeră obiectele de studiu la facultate. Însă, ținînd cont de activitatea lui pedagogică de mai tîrziu, putem presupune cu destulă precizie că acestea erau limbile latină, franceza și/sau germană. Oricum, cunoștințele primite la Liceul nr. 2 de băieți "Mihail Eminescu" din Chișinău, i-au permis studentului Al. Kidel nu numai să satisfacă exigențele corpului didactic al școlii absolvite, ci să se

plaseze printre primii la învățătură și la Universitate. Originalul diplomei de licență a fost pierdut în timpul războiului din 1941-1945. S-a păstrat însă o copie (Duplicat nr. 5534), eliberată la cererea titularului Al. Kidel în 1946, de unde reproducem următoarele: "...Noi, Ministrul secretar de stat la Departamentul Culturii Naționale și al Cultelor, vizînd certificatul de aptitudine nr. 2 din anul 1928, aprobat de Rectorul Universității Cuza-Vodă din Iași, conferim Dlui Chidel Alexandru, născut la anul 1904 în Chisinău, județul Lăpușna, Diploma de Licență în Drept cu mențiunea cinci bile roșii pentru a se bucura de toate drepturile și prerogativele acordate de legi, Iași, anul 1946, iunie 3". (Copia, de format mare și foarte frumos ornamentată, se păstrează într-o mapă specială la văduva răposatului).

Deci, în 1928, după ce devine licențiat în Drept, Al. Kidel, folosindu-se "de toate drepturile și prerogativele acordate de legi", se înscrie la doctorat. Despre aceasta se relatează în autobiografia menționată deja: și-a continuat studiile pentru doctorat, a dat toate examenele, însă fără a susține teza. Faptul se mai confirmă prin adeverința care se păstrează în aceeași mapă. O reproducem integral: "Noi, Decanul Facultății de Drept din Iași adevărim prin prezenta că Dl Chidel Alexandru a fost înscris la doctorat, secția politico-economică, cu seria 1928/29.

Dsa a trecut examenul oral de doctorat, obținînd notele: Anul I trecut la 7 noiembrie 1929 cu mențiunea 2 bile albe și două bile albe roșii prin procesul-verbal nr. 342.

Anul II trecut la 7 noiembrie 1933 cu nota 17 prin procesul-verbal nr. 482.

Dsa mai are de susținut teza de doctorat în drept.

Drept care s-a eliberat prezenta adeverință".

S-au mai păstrat și alte documente, printre care semnalăm Carnetul studentesc (nr. 68), din care aflăm că Al. Kidel a fost înscris în 1943 la secția

serală (istorie) a Institutului Pedagogic din Leninabad, Tadjikistan, precum și o diplomă de "otlicnik" (eminent), seria B nr. 527692, precum că "Înfățișătorul acesteia, Kidel Alexandru Samuilovici, a fost înscris în anul 1949 și a sfîrșit cursul deplin al Institutului Pedagogic de Stat din Chișinău în anul 1951, la specialitatea Istorie", cu numărul de înregistrare 1074.

Din cele relatate pînă aici se întrezăresc două direcții: viitoarea activitate a absolventului. Cea dorită, de a-și îndrepta albia de cercetări științifice, și cea a posibilităților reale, de a lua calea avocaturii.

Din textul adeverinței reproduse mai sus se vede că, între primul și al doilea examen de doctorat e o distanță de patru ani. Nu putea viitorul cercetător să facă asemenea pauză fără motive serioase. Din autobiografia citată depistăm că imediat "După absolvirea universității am practicat avocatura, însă era foarte greu să rezisti în acea concurență și eram nevoit a-mi câștiga minimumul pentru trai. În mai multe rînduri am fost arestat, în 1932 și în 1936, pentru activitate antifascistă, pe timpul procesului Petre Constantinescu-Iași".

Anul 1940, intrarea armatei roșii în Basarabia, iar mai apoi și formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, nu-i aduse viitorului bibliolog și cercetător dificultăți deosebite. Fostul avocat se stabilește în curînd cu serviciul în calitate de bibliograf la Institutul de cercetări științifice în domeniul istoriei, limbii și literaturii, care tocmai fusese transferat de la Tiraspol. Aici, la Chisinău, Al. Kidel este încadrat în procesul de organizare a bibliotecii științifice, a viitoarei biblioteci academice. Lucrul acesta din păcate a fost întrerupt de urgia războiului din 1941-1945. La începutul războiului Al. Kidel s-a evacuat în Republica Tadjikă. Acolo a practicat pedagogia, în 1941-1942 a predat limba germană în mai multe școli (nr. 2, 3, 9) din or. Leninabad (anterior și ulterior Dușanbe, capitala republicii). Tot acolo, la finele anului 1943 și începutul lui 1944 a

predat limba rusă și geografia economică la o școală de medicină. Într-un timp, în 1942-1943, a fost mobilizat: în corpul de armată muncitorească (așa-numita R. C. C. A.), fiind transferat mai întâi în localitatea Betovat (R. Uzbekă), apoi la Kuzbass, în Siberia.

În martie 1944 a fost chemat la Buzurulan, regiunea Cikalov, unde se afla în evacuare Institutul de istorie, limbă și literatură de la Chișinău, fiind numit colaborator științific inferior (interimar). În curând Institutul se întoarce acasă, mai întâi la Soroca, iar apoi la Chișinău. La 1 noiembrie 1944 Al. Kidel este numit șef al bibliotecii institutului. Pe parcursul anilor Institutul de istorie, limbă și literatură, inclusiv biblioteca sa, a evoluat mult ca unitate structurală în componența Bazei Moldovenești (1946-1949), din 1949 pînă în 1961 - în componența Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a Uniunii Sovietice, iar din 1961 - în cadrul Academiei de Științe a Moldovei.

Toți acești ani, de la 1 martie 1944 și pînă la 26 mai 1976, cînd a fost pensionat, Al. Kidel a activat în cadrul acestei instituții, deținînd funcțiile de bibliograf, șef al bibliotecii institutului, șef al bibliotecii Secției de științe sociale a Academiei și bibliotecar principal în Secția de completare a Bibliotecii Științifice Centrale a A. Ș. M. A avut mici abateri de la activitatea sa de muncitor al cărții doar de la 16 noiembrie 1963 pînă la 16 decembrie 1965, cînd deține funcția de colaborator științific inferior în Secția de organizare și mai apoi în Comisia de istorie a științei și tehnicii, ce-și desfășurau activitatea pe lîngă Prezidiul A. Ș. M. S-au păstrat documente (la văduva lui Al. Kidel), din care aflăm că o dată cu activitatea sa pe tărîmul ales, la Chișinău, el lucrează în calitate de profesor de geografie la Școala republicană de partid (decembrie 1944 - iunie 1945). Ceva mai tîrziu, din octombrie 1946 pînă în septembrie 1948 a fost lector superior la Universitatea de Stat din Chișinău, predînd studenților limba latină. Mai trăiesc astăzi

foști studenți, care i-au ascultat lecțiile, și îl vorbesc numai de bine. Și totuși, la începutul anului de studii (1 septembrie 1948), Al. Kidel a luat decizia de a se consacra muncii cu cartea, concediindu-se de la Universitate. Sint sigur, că decizia lui presupunea mai întâi de toate activitate științifică, însă soarta l-a făcut să devină, în primul rînd, bibliograf.

A contribuit mult la buna organizare a Bibliotecii A. Ș. M., la completarea fondurilor cu sute și mii de cărți editate pînă la 1940 la Chișinău, Iași, București, Paris, Berlin... A făcut o realitate completarea colecțiilor cu presă periodică și cu carte românească (științifică, culturală, artistică) de-a lungul anilor '50 - '70. A scris numeroase recenzii, prefețe la primele ediții de la Chișinău ale unor clasici ai literaturii române, a întocmit primele bibliografii în R.S.S.M. În tot ce a scris a demonstrat cunoștințe temeinice și o abordare cît se putea pe atunci de obiectivă.

După 1976, fiind pensionat, Alexandru Samoilovici, cum îi spuneam toți pe acele timpuri, deveni mai trist, mai puțin sociabil. Trecerea la un nou mod de viață o suportă greu. La început trecea aproape zilnic pe la serviciu. Ca de obicei, umbla cu cartea în mîini, ca de obicei citea cu predilecție noutățile editoriale. Le citea ca să le prezinte în presă. Continua să colaboreze la periodicele republicane cu recenzii și diverse cronici. În ultimii ani tot mai des își exprima nemulțumirea față de presă, că unii șefi de ziare nu vor să-i publice materialele, și concomitent că-i vine greu, că-l trădează ochii. Într-adevăr, îi era greu din punct de vedere material și fizic. Dar și mai mult, probabil, el simțea necesitatea de a-și ține locul în coloană, de a se vedea măcar prin ceva util societății. Fiind un adept pasionat al muncii de informare, un propagator iscusit al cărții, el a rămas devotat pasiunii date pînă la ultima răsufare. A murit la vîrsta de 82 de ani neîmpliniți, la 10 martie 1986. Este înmormîntat în cimitirul Doina.